

տալ քեզի այն մեծանձն մարդուն վրայք, որն որ արժանի կը սեպէ իբրեւ հիւր ընդունելու զայն մարդը, որ կրնար իբրեւ գերի գործածել:

Կնէոս Ոկտաւիոս հռովմայեցի երեւելի ազնուական ցեղերուն մէկէն առաջ եկած է: Իրեն հարքը հասարակապետութեան ամենէն մեծ պաշտամանց մէջ գտնուելու են, ու իրեն նախահաւը, որն որ սոյն անուամբ կը կոչուէր, ութսուն տարի կայ որ, Պերսէոսին նաւատորմին վրայ ըրած կատարեալ յաղթութեանը համար՝ յաղթանակի պատիւ ընդունելու է: Այս ազնիւ հիւպատոսը հիմա իր կենաց վաթսուներորդ տարւոյն մէջն է. հետ զհետէ տէրութեանը բոլոր պաշտօններուն մէջ մտեր ելեր է. ու գէմքին վրայ երեցած սպի. ներէն յայտնի կ'իմացուի որ միայն անձնական արժանաւորութեցը պատճառաւ այդ մեծ պատուոյն արժանի եղեր է: Իսկ մը տարիէ ի վեր ամուսնի մնացած ըլլալով՝ իրեն բազմաթիւ ընտանիքէն միայն մէկ որդի մը մնացեր է իրեն, որուն համար կը ծախէ իր գատաւորական պարտքերէն դուրս աւելցած ժամանակը. ու մէկ աղջիկ մը, որն որ հանդերձ ամենական վայելչութիւններովն ունի նաև ամէն տեսակ կանանց վերաբերեալ առաքինութիւնները: Ինչը միայն կը սովորեցնէ իրեն որդւոյն ինչ որ օր մը հայրենեաց պարտական է ընելու. անոր մանկական աշխոյժը կը վառէ պապերուն փառաւոր յիշատակներովը. կը կրթէ միանգամայն զինքը այն բարձր առաքելութեանց մէջ, որոնց բարի օրինակը ու պատուէրքը միանգամայն անոր աչքին առջին կը դնէ. և ինչպէս Թեոֆիլ զԱբելլէսը իր մանկութեան ատենը Ստիւքս վտակին ջրերուն մէջ կ'ընկղմէր զնա անխոցելի ընելու համար, այսպէս ալ աւելոր հռովմայեցիին իրեն իմաստուն խրատներովը կ'ամրացնէ զորդին ամենայն մարդկային տկարութեանց գէմ: Ահա այսպիսի է Ոկտաւիոսի իր որդւոյն վրայ ունեցած խնամքը. ասկից դուրս նաև անոր միտքը կրթութեամբ պարտքը թողած է վարժապետացը վրայ:

Այս առատ Սիրոս, այն Յոյն գերին որուն վրայ որ քեզի խօսեր եմ, զիս իրեն պատանի տիրոջը քով տարաւ, որ Իսոկրատէն հասուած մը թարգմանելու զբաղած էր: Երբոր իմով ըլլալս իմացաւ, աշխուժով մը ոտք ելելով ըսաւ ինծի յու. նարէն. «Ո՛վ Պողիկատ, որչափ շնորհակալ պէտք է որ ըլլամ աստուածոց, որ Աթենքի քաղաքացի մը իմ քովս բերին, այն հռչակաւոր քաղաքէն՝ որ այնչափ հռչակաւոր մարդկանց հայրենիք է: Իմ անկեղծ բարեկամութիւնս որ քեզի սիրով կը նուիրեմ, ուր էր թէ կարենար մեղմացնել քու ցաւդ, որ ունեցած ես այնպիսի բարեբաղդ հայրենիքէ մը հեռանալուդ համար, ու ես ալ քու ձեռք տալովդ կարենայի կրթութիւն այն գիտութեանցը մէջ, որոնցմով Յոյնք այնչափ զարմանալի եղեր են»:

Այս առաքելի փափաքը այնպէս սրտիս ազդեց,

որ գթով լցուած այն ազնիւ պատանւոյն վրայ՝ մէկէն իրեն պլլուեցայ ըսելով. «Այո, ես քու բարեկամդ պիտի ըլլամ. մենք միասեղ պիտի սովորինք. ու զիս երջանիկ պիտի սեպեմ» թէ որ կարենամ քու յառաջագիմութեանդ օգնելու որչափ որ իմ ձեռքէս կու գայ»:

Ահա. ուր իցեմ եղիւն. յո՛ գիմեալ գնամ. ուր իցե ինչ տեղի յոր անհետացի անձկութիւն որ զիս տագնապէ: Ո՛ր իջանիկ աւուրք, յո՛ սրա. ցայք»:

Ի՜նչ մեծ զարմանքի մէջ մնացի, երբ տեսայ որ պատանին մէկէն գրիջը ձեռքն առաւ իմ գրածիս տակը Եսթիդեսին այս հասուածք գրեց.

«Արէս անգամ զերծելոցն ի մարտէն շնորհ պատուարան, որում և գիլք ակն ածեն: Սիրոս մեր ողջոյն Արամազդայ ձօնեցի, և թէպէտ լայնորա յընդհանուր ցոլանայ, մինչ ևս յաղմամբի, այլ և այնպէս պատահարք կենաց անհետացած. լիք աչաց մերոց են: Սակայն որչափ և մթինք իցեն ճանապարհք Արամազդայ, զոր միանգամ սահմանէ՝ ակնարկութեան և եթ նորա սպասեն»:

Ես ապա յայսպէս յարմար իմաստը բերելուն վրայ՝ «Հասկըցու ինծի ըսի, Բնչպէս այգալի մատաղ հասակի մը մէջ այդչափ ծանօթութիւն ստացեր ես օտար լեզուի մը վրայ, մինչև նաև կարէնալ այդպէս ըստ տեղւոյն վկայութիւն բերել. ամենէն հռչակաւոր մատենագիրներէն»:

«Ահա գիմացդ է. ըսաւ, իմ վարժապետս, Սիրոսը ինծի ցուցնելով: Քեզի ալ վարժապետ պիտի ըլլայ, ու քեզի պիտի ճանչնալ տայ հռովմայեցիքը՝ ինչպէս որ ճանչցուց ինծի Յոյները: Քանի՛ քանի անգամ իրեն ստորագրութիւններովը զիս քու հայրենեացդ հանգէսներուն մէջ խոթեր է յափշտակուած մտքով, ուր այլ և այլ ժողովրդոց բազմութիւնը մէկտեղ եկած՝ գեղարուեստից մրցանակը ձեռք բերելու կ'աշխատին: Իմ հայրս այդ բանիդ ակնաստեա վկայ եղեր է, երբոր իր առջի տարի. ներք Յունաստանի վրայ զէնք շարժեց: Թէպէտ և իր հայրենիքը կը սիրէ, սակայն քու հայրենեացդ ալ գերազանցութիւնը ճանչցաւ, և ուզեց որ իր որդին անոր հրաշալի արդիւնքները ճանչնայ: Կուցէ օր մը ինծի հրաման տայ որ հոն Աթենք սովորելու երթամ: Երանի՛ թէ կարենայի տեսնել այն ատենը Պողիկատսը իր ընտանեացը գիրկը երջանկացած, ու ինքն ալ իրեն այն բարեբաղդութեան ժամանակը յիշէր մէյ մը զանոնք, որ իր թըշուառութեան ժամանակը իրեն բարեկամութիւն ըրին»:

(ՊԵՏԻ ԸՆԴՈՒՆԵԿՈՒՄ)

Անցեալ ամսուսն դրոշմած կեղծագրութիւնն է

Ի թակ—արդն—սատանայ ի կապի—այր—աշխարհ—ա—սէր:

Ի թակարդն սատանայի կապի այր աշխարհասէր: